

3. Hirugarren multzoko ponentziak

Adibideak eta ekintza zehatzak

Osasun Arreta Espezializatuan euskara txertatzeko proiektua

Bidane Petralanda Mendiola

Medikuntzan graduatua

bipetralanda@gmail.com

Hizkuntza bera maila ezberdinetan menperatzen duten pertsonen arteko komunikazio arazoei hizkuntza-muga esaten diegu. Muga horiek osasun profesionalaren eta pazientearen arteko harremanean duten eragina sakon aztertu izan den ikergaia da¹⁻³ azken urteotan nazioartean zein gurean. Ikusi da hizkuntza-mugek eragin zuzena dutela kalitatezko osasun jarduerak bere baitan biltzen dituen segurtasunean, ekitatean, erabiltzaileen asebetetzean, eta kostu ekonomikoan, besteak beste⁴⁻⁷.

Euskal Autonomia Erkidegoko (EAE) osasun profesionalen eta pazienteen arteko hizkuntza-mugei aurre egin nahian, Osakidetzako II. Euskara Planeanzirkuitu asistentzial elebidunak aipatzen dira lehenengo aldiz⁸, beste zenbait neurriren artean,

2017ko gure ikerketa lanean EAEn orduan abian zeuden zirkuitu elebidunak identifikatu genituen, haien funtzionamendua aztertu genuen, eta EAeko osasun-profesionalen eta pazienteen arteko hizkuntza-mugei aurre egiteko tresna eraginkorrak izan zitezkeela baieztatu genuen⁹.

Emaitzen baikortasunak zirkuitu elebidunen inguruko ikerketarekin jarraitzea bultzatu gintuen, arraroa baitzitzagun ustez hizkuntza-mugei aurre egiteko baliabide eraginkorrak izanik, gehiago ez egotea martxan.

Horretarako, Erakunde Sanitario Integratu (ESI) batzuetako esparru jakinetako zenbait kide elkarrizketatu ditugu proiektu honetan, arreta espezializatuko zirkuitu elebidunetan zentratuz, honako hauek argitzeko asmoz: zein diren arlo ezberdinetako profesionalek zirkuitu elebidunei ikusten dizkieten ahulguneak, zein diren haien iritziz zirkuituak martxan jartzea oztopatzen duten arrazoiak, zein tokian tokiko zirkuituak abiarazteko espezialitate medikorik aproposenak, eta zein beste neurri hartu dituzten ESI bakoitzean euskararen normalizazioaren bidean.

Emaitzak aberatsak izan dira oso, espezialitate medikoetako zirkuitu elebidunen ahulgune eta oztopoak bistaratzeaz gain, horiei aurre egin ahal izateko proposamen ugari ere batu

Bidane Petralanda Mendiola

ditugulako. Horiek guztiak aplikatzeko borondatea izatea da orain gako nagusia, gehienek Erakundearen inplikazioa eskatzen dutelako.

Amaitzeko, aipatu nahi dut gogoeta luzeetarako bidea zabaldu digula ikerketak, eta zirkuitu elebidunekin zuzenean lotuta ez dauden bestelako proposamen dezente ere sortu direla, hizkuntzaren normalizazioan lagunduko dutenak; horiei heltzeko modua topatzea erronka polita da Uda Ikastaroetan bildu garen guztiontzat.

Gako-hitzak: hizkuntza-mugak, asistentzia zirkuitu elebidunak, euskara, osasungintza

Erreferentziak

1. Divi C, Koss R, Schmaltz S, Loeb J. *Language proficiency and adverse events in US hospitals: a pilot study*. International Journal for Quality in Health Care (2007); 19 (2): 60-67.
2. Johnstone M, Kanitsaki O. *Culture, language, and patient safety: making the link*. International Journal for Quality in Health Care (2006); 18 (5): 383-388.
3. Suurmond J, Uiters E, de Bruijne M, Stronks K, Essink-Bot M. *Explaining Ethnic Disparities in Patient Safety: A Qualitative Analysis*. American Journal of Public Health (2010); 100 (S1): S113-S117.
4. Jacobs E, Chen A, Karliner L, agger-gupta N, Mutha S. *The Need for More Research on Language Barriers in Health Care: A Proposed Research Agenda*. The Milbank Quarterly (2006); 84 (1): 111-133.
5. Karliner L, Jacobs E, Chen A, Mutha S. *Do Professional Interpreters Improve Clinical Care for Patients with Limited English Proficiency? A Systematic Review of the Literature*. Health Services Research (2007); 42 (2): 727-754.
6. Bowen, Sarah H. *Language Barriers in Access to Health Care*. Santé Canada/Health Canada (2001).
7. Chen A, Youdelman M, Brooks J. *The Legal Framework for Language Access in Healthcare Settings: Title VI and Beyond*. Journal of General Internal Medicine (2007); 22 (S2): 362-367.
8. Osakidetza, Osasunerako Euskal Erakundea. *Osakidetzaren euskararen erabilera normalizatzeko II. Plana, 2013-2019* (2013); 41.
9. Petralanda B. *Zirkuitu elebidunetarako lehen pausua*. BAT Soziolinguistika Aldizkaria (2018); 108 (2018:3): 43-60.

PROMen garapena euskaraz Osasun Mentalean

Leire Erkoreka^{1,2,3} eta Naiara Ozamiz¹

¹*Neurozientziak Saila. Euskal Herriko Unibertsitatea UPV/EHU*

²*Bizkaiko Osasun Mentaleko Sarea. Osakidetza*

³*BioCruces Osasun Ikerketa Institutua*

leire.erkorekagonzalez@osakidetza.eus, naiara.ozamiz@ehu.eus

Laburpena

Osasun Mentalean hizkuntzak berebiziko garrantzia dauka. Osasunaren beste esparru batzuekin alderatuta, hizkuntza da, hain zuzen ere, arazo psikiatriko edo psikologikoen azterketa egiteko bide nagusia, zeinu fisiko edo froga osagarrietan ezin baikara oinarritu, ez diagnostikoa egiteko orduan, ez eta tratamendu baten emaitzak aztertzeko orduan ere. Hizkuntzaren formari arreta ipintzen badiogu ere, edukia da gaixotasunaren gaineko informazio gehien ematen digun lan-tresna, eta beraz, gure azterketa “objektiboa” gaixoaren adierazpen “subjektiboa” oinarrituko da batez ere.

Ildo horretan, Osasun Mentalak ere baditu bere berezitasunak Pazienteak Hautemandako Emaizten Neurketen (PROM, ingeleseko siglen arabera) arloan. Esan bezala, arazo psikiatriko eta psikologiko gehienek eboluzioaren azterketa gaixoak hautemandako, hau da, subjektiboki adierazitako kontaeran oinarritzen da batez ere. Hori dela eta, Osasun Mentalean, zehazki PROM moduan garatutako tresnak erabiltzen hasi badira ere, ez dirudi horien erabilerak onura esanguratsurik dakarrenik gaixotasunaren iraupenean¹, eta PROM gisa hartzen hasi dira aspaldidanik sintoma psikiatrikoen ebaluazioa egiteko erabili izan diren tresna psikometrikoak². Klinikoaren ikuspegiaren eta pazientearen ikuspegiaren arteko konkordantzia altua deskribatu izan da³, ez dena harrizketoa; izan ere, PROMek helburu gisa dituzten gaixoen kontaeran oinarritutako sintoma, funtzionamendu eta bizitza kalitatearen ebaluazioa Osasun Mentaleko azterketaren errutina izan baitira aspaldidanik.

Osasun Mentalean hizkuntzak, eta bereziki ama hizkuntzak eta pazientean oinarritutako neurrien erabilerak daukaten garrantzia kontuan izanda, ume eta gazteen portaera ebaluatzen dituzten galdetegi biren euskaratze lanean gabiltza Osakidetza eta EHU elkarlaneko lantalde batean. Euskaratze lana, balioztatze prozesua eta ordura arte lortutako emaitzak deskribatuko ditugu. Gainera, prozesuko parte-hartzaileei tresna psikometrikoak euskaraz betetzeko aukerariburuz duten ikuspegia ere jaso dugu, eta ikastaroan azalduko ditugu horren emaitzak.

Gako-hitzak: PROM, osasun mentala, elebitasuna, tresna psikometrikoak

Erreferentziak

1. T Kendrick, M El-Gohary, B Stuart, S Gilbody, R Churchill, L Aiken et al. Routine Use of Patient Reported Outcome Measures (PROMs) for Improving Treatment of Common Mental Health Disorders in Adults. The Cochrane Database of Systematic Reviews; 7: CD011119.
2. P Beck, SF Austin, ME Lau. Patient reported outcome measures (PROMs): examination of the psychometric properties of two measures for burden of symptoms and quality of life in patients with depression or anxiety. [Nord J Psychiatry](#). 251-258 (2018) 72(4)
3. M Mohebbi, S Dodd, OM Dean, M Berk. Patient centric measures for a patient centric era: Agreement and convergent between ratings on The Patient Global Impression of Improvement (PGI-I) scale and the Clinical Global Impressions - Improvement (CGI-S) scale in bipolar and major depressive disorder. *Eur Psychiatry J*. 17-22 (2018) 53

Nazioarteko elkarlana arretaren normalizaziorako tresna gisa

Aitor Montes Lasarte

Familia medikua Aramaion, Debagoieneko ESI, Osakidetza

aitor.monteslasarte@osakidetza.eus

Laburpena

Osasun jarduera eremu eleaniztun edo elebidunetan egiten da non-nahi, eta hiztunen arteko harremanak ohikoak dira. Profesionalen eta erabiltzaileen arteko hizkuntza mugek etorkinei eta eremu urriko hizkuntzen kideei eragiten diete, osasun mailako ekitate-eza sortuz ¹. Ekitatea ororentzat osasun mailarik gorena lortzea litzateke, inolako bazterkeriarik gabe. Hizkuntzaren arloa da ekitate-etzari aurre egiteko hobekuntzarako aukera egingarri gehien eskaintzen duena eta, askoren ustez, lehentasunezkoa ².

Helburua arretaren normalizazioa litzateke: indarrean eta eskura dagoen ebidentzia zientifikoan, eta, aldi berean, pertsonan zentratutako osasun arreta integratua. Hau da, pazientearen hizkuntzan, maila guztietan (lehen mailakoan zein espezializatuan), edonon eta edonoiz, ahoz zein idatzizko komunikazioetan, betiere ulergarria, norbanakoaren izaerarekin bateragarria ³.

Hizkuntzaren gaiari heltzeko, nazioartean hainbat esperientzia, proposamen eta ezarpen-prozesu garatu dira, batez ere AEBn, Kanadan, Galesen, eta Aotearoan. Nazioarteko lankidetzak plangintzak partekatze eta aukera eskaintzen digu sinergia eraginkorrak ahalbidetzeko.

Lehenik eta behin, aukera ematen digu gure inguruneari egokituriko hizkuntza gutxituan arreta bermatzeko estandarrak garatzeko. Estandar horiek, akordioz adosturikoak, jarduera espezifikoko batzuentzat egokituriko irizpide neurgarriak ezarriko lituzkete.

Osasun arloko euskal komunitatearen adierazpen bat? proposatzen da, interes-taldeek ekarpenak jaso ditzakeena; beste eremuetako hiztun-komunitateekin adosturiko adierazpen bat abiaraz daiteke, botere-guneetan eragiteko.

Hizkuntzaren gaia, hots, hizkuntza kontzientzia, prestakuntzan txertatu behar da, nazioarteko ekarpenen laguntzaz. Horretarako, berriazko lan-talde bat eratzea gomendatzen da.

Aitor Montes

Gako-hitzak: pazientean zentratutako arreta, arretaren normalizazioa, ekitatea, eremu elebiduna, estandarrak, hizkuntza kontzientzia

Erreferentziak

1. Bowen, S. *The Impact of Language Barriers on Patient Safety and Quality of Use*. Ottawa; Société Santé en français (2015).
2. C Brach, and I. Fraser. Reducing disparities through culturally competent health care: An analysis of business case. *Quality Management in Health Care*, 10,15-28 (2002).
3. Montes A. Nazioarteko kolaborazioa arretaren normalizazio-prozesuan. *BAT* 108, 2018 (3), 109-121.

Osakidetzako Euskararen erabilera normalizatzeko 2. Planerako neurri zuzentzaileak

Xabier Arauzo Uriarte

Osakidetzaren Zuzendaritza Nagusiko Euskara Zerbitzu Korporatiboa

xabier.arauzouriarte@osakidetza.eus

Laburpena

Osakidetzaren 2. Euskara Planaren 4.1.3 atalean ezarritakoa betez (Hizkuntza politikaren ebaluazioa), 2017an, plangintzaldiko hirugarren urtera helduta, erakundeak tarteko ebaluazioa egin zuen, planaren helburuen betetze maila jakin eta aurrera segitzeko hobekuntzak proposatzeko. Ebaluazioa amaituta, 2018. urtearen hasieran, prozesu bat zabaldu zen, 2018-2020 epealdian Euskara Plana erabat garatzen lagunduko duten neurri zuzentzaileak proposatu eta adosteko. Prozesuan zerbitzu-erakunde guztiek hartu zuten parte. Proposamenak egiteko, Euskara Planaren tarteko ebaluazioan erabili zen neurri eta adierazle sistema hartu zen oinarri. Asmoa izan da adierazle sistema hori, zerbitzu-erakundeetako kideekin adostutako aldaketekin berritzea eta Euskara Planaren azken ebaluazioan erabiltzeko prest; horrela, Osakidetza osatzen duten zerbitzu-erakunde guztiek jakingo dute plangintzaldiaren amaieran zein neurri ebaluatuko diren, bakoitza zer irizpideren arabera ebaluatuko den, nola ebaluatuko den eta zer puntuazio –helburuen betetze mailaren adierazle– lortu ahal izango den.

Gako-hitzak: neurri zuzentzaile, euskara plan, ebaluazio, plangintzaldia

Erreferentziak

1. Osakidetzaren 2. Euskara Plana. 2013ko abenduaren 3a.
(http://www.osakidetza.euskadi.eus/contenidos/informacion/publicaciones_euskera/eu_osk/adjuntos/euskararenPlanaEu.pdf)
2. Osakidetzaren 2. Euskara Planaren tarteko ebaluazio-txosten orokorra. 2017ko Abendua.
(http://www.osakidetza.euskadi.eus/contenidos/informacion/euskara_plana/eu_def/adjuntos/Eusk_Planaren_tarteko_ebaluazio_txostena.pdf).

Xabier Arauzo

"Aitzinatu" programa: hizkuntza-gaitasun aurreratuak garatuz euskarazko irakaskuntzaren bikaintasuna sustatzeko programa

Joseba Ezeiza¹ eta Itziar San Martin²

¹Zuzenbide Fakultatea, UPV/EHU

²Medikuntza eta Erizaintza Fakultatea, UPV/EHU

joseba.ezeiza@ehu.eus, itziar.sanmartin@ehu.eus

Laburpena

AITZINATU programa UPV/EHUko graduko titulazioetan euskarazko eskaintzaren kalitatea areagotzeko ekimenak babestu eta sustatzeko programa da. Programa honek hiru oinarri ditu: a) euskarazko eskaintzaren diagnostia, graduatan esku hartzen duten agenteek (kudeaketa-arduradunak, irakasleak eta ikasleak) eskainitako datu, pertzepzio eta proposamenetan oinarrituta; b) irakasleen hizkuntza gaitasunak indartzeko trebakuntza programa bat; eta c) irakaskuntza-materialak eta baliabideak sortzea eta hobetzea sustatzen duen lan-ildoak. Hirurak elkarloturik, euskaraz eskaintzen den unibertsitate-prestakuntza areagotzeko ekintza-planak diseinatzea eta garatzea da AITZINATU programaren azken jomuga. Eta, era berean, euskararen normalizazioan ardurak dituzten agenteei ekintza-planak gara ditzaten tresnak ere eskaini nahi dizkie AITZINATU programak. Programa hau UPV/EHUren Euskara Zerbitzuak kudeatzen du ikastegietako euskararen arloko arduradunekin elkarlanean. Esperientzia pilotua Medikuntza eta Erizaintza Fakultatean garatzen ari gara. 2017/18 ikasturtean diagnosi-protokoloaren balioespena eta aplikazioa egin da, eta 2018/19 ikasturtean, berriz, prestakuntza-programen diseinua eta garapena egingo da hiru irakasle-talderen laguntzaz.

Medikuntza eta Erizaintza Fakultatean AITZINATU programaren barruan egin den Medikuntza Graduaren diagnostiak erakutsi du tresna honen baliagarritasuna edozein zentroko euskararen egoera objektiboki ezagutzeko eta ekintza-plan eraginkorrak eta neurgarriak proposatzeko, betiere zentroetako plan orokorragoen barnean. Medikuntza eta Erizaintza fakultatearen kasuan momentu ezin hobean egin da diagnostia, zentroko plan estrategiko berria garatze-prozesuan baitago. Diagnosti-txostenaren baitan egindako AMIA analisiak lagunduko dio fakultateko jarraipen batzordeari (kasu honetan Euskara Batzordeari) zehazten zein ekintza lehenetsi behar dituen, nork egin behar dituen, noiz eta nola neurtuko den. Ekintza batzuk epe laburrekoak eta erraz betetzekoak izango dira (adibidez hizkuntza paisaiari dagozkionak); beste batzuetan argi geratu da ur sakonagoetan sartzea ezinbestekoa dela eta Osakidetza eta UPV/EHUren arteko elkarlana sendotu behar

Joseba Ezeiza, Itziar San Martin

dela Medikuntza graduko irakaskuntzari dagozkion alderdiak betetzeko eta hobetzeko. Izan ere, estrategia bateratuago baten beharra jasotzen da diagnosi-txostenaren hainbat puntutan. Bukatzeko, azken balorazio gisa, osasun arloari dagokionez AITZINATU programaren bidez lortuko diren helburuak programaren helburu orokorretatik harago doaz: irakasleen hizkuntza-prestakuntzan eta hizkera akademikoaren corpusean ez ezik, eragina izango du Osasun arloko euskararen normalizazioan ere, profesionalek hizkera espezializatuari dagokionez behar dituzten segurtasuna, autonomia eta espezialisten arteko saretzea eta dinamizazioa ekarriko baititu.

Gako-hitzak: hizkuntza-normalizazioa, irakasleen hizkuntza-prestakuntza, irakaskuntzaren kalitatea, euskararen corpus-garapena

BAMEen euskarazko formakuntza

Ane Muniozguren, Adrian Unai Zelaia eta Joseba Fernandez de Retana

Arabako Unibertsitate Ospitaleko Barne Mediku Egoiliarrak (BAME)

ane.muniozgurenpuertas@osakidetza.eus

Laburpena

Gauza jakina da medikuntzako ikasketak % 100 euskaraz egitea, gaur-gaurkoz, ezinezkoa dela, baina ikasketak amaitu ondoren datorrena Lizentziatura ekitaldian ohikoa bihurtu den aldarrikapen-diskurtsoan azaltzen denetik harago joan daiteke. MIR azterketa egin eta Gasteizen amaitu zuten BAME batzuen esperientzia dakargu; harrera ekitaldietatik hasi eta formakuntza ikastaro eta saioretan euskararen presentzia urriak arreta eman zigun hasieratik eta Osakidetza Euskara Planak egoitzari dagokionean aipatzen dituen puntu asko faltan sumatu genituen¹. Saiakerak ere egin ditugu geure ekarpena egin nahian, baina horma gardenekin egin dugu topo; zerbait lortu dugu, hala ere. Hori guztia, non eta Vitoria-Gasteizen, EAEko hiriburuan, nahiz eta susmoa dugun beste zentroetan ere antzeko egoerak gertatzen direla.

Gako-hitzak: Egoitza, Arabako Unibertsitate Ospitalea, Osakidetza, Euskara Plana

Erreferentziak

1. Osakidetza *Osakidetza euskararen erabilera normalizatzeko plana 2013-2019*. Euskal Autonomia Erkidegoko Administrazioa (2013)
2. Aztiker, *Hezkuntza esparrua eta euskalduntzea EAEen (1983-2016)*. *Euskararen Erabilera Normaltzeko Legea eta 138/1983 Dekretua onartu ondorengo bilakaera eta beren eragina gazteen euskalduntzean*. Euskal Herrian Euskaraz
3. Román-López P, Palanca-Cruz MM, García-Vergara A, Román-López FJ, Rubio- Carrillo S, Algarte-López A. *Barreras comunicativas en la atención sanitaria a la población inmigrante*. Rev Esp Comun Salud 2015, 6(2), 204-212.
4. Figueroa-Saavedra, M. *Estrategias para superar las barreras idiomáticas entre el personal de salud-usuario de servicios de salud pública en España, Estados Unidos y México*. Nueva época, 2009, 12, 149-175.

Hiart Arratibel

5. Estatuko Boletin Ofiziala. BOE-A-2003-21340. BOE-A-2006-17498. Esttuko Boletik Ofiziala: 2008ko otsailak 8. Estatuko Boletin Ofiziala: 2008ko martxoak 5.

-